

- כל מקום להימנע לגמרי מלידת ילדים בתחילת חיי הנישואין בגלל שיקולים אלו.
- שיעבוד, שותפות ואחריות לקיום המצוה של בעלה.
- ב. במקום צער, אשה אינה מחוייבת לסייע לבעלה בקיום מצוות "ולערב אל תנח ידך". ובמקום צער והפסד גדולים ביותר היא פטורה גם ממצוות פריה ורביה.
- מסקנות
- א. אשה פטורה ממצוות פריה ורביה; אך יש לה

סימן סח

מניעת הריון בתקופת ההנקה

פריה ורביה. וא"כ בתקופת ההנקה, שאין מצוות פריה ורביה נוהגת בה, אין איסור במניעת ההריון מצד זה.

ויש להביא ראיה מהגמרא בכתובות (ל"ט ע"א), שם נאמר:

שלוש נשים משמשות במוך, אלו הן: קטנה ומנוברת ומניקה... מניקה – שמא תגמול את בנה. ופירש רש"י (ד"ה משמשות):

מותר להן לשמש במוך, ואינן כמשחיתות זרע. ומשמע שליתר הנשים אסור לשמש במוך. והר"י (בתוס' שם, ד"ה שלש) ביאר את דבריו שתשמיש במוך הוא כמשמש על העצים ועל האבנים, ולכן יש בו משום השחתת זרע. ומדבריו משמע שבאותן שלוש נשים התירו משום פקוח נפש. אך לדעת רבינו תם (שם) אין זה היתר אלא עצה טובה, שנשים אלו חייבות לשמש במוך. וליתר הנשים מותר, אך אינן חייבות. וכדעתו כתבו הרשב"א והריטב"א (יבמות י"ב ע"ב ד"ה שלש) שעצם התשמיש במוך מותר במינקת, מפני שבין כך ובין כך אינה ראויה להתעבר, ובלאו הכי נחשב בוועלה כמשמש על עצים ואבנים, אלא שהדבר הותר משום מצוות עונה (עמ' מש"כ בשטמ"ק, כתובות שם ד"ה וז"ל הרא"ה, בשם הרא"ה). וא"כ אין כל כך איסור להשתמש באמצעי מניעה למינקת (ועי' שו"ת משיב דבר ח"א סי' פ"ד).

ראשי פרקים

- שאלה
- א. תשמיש במוך
- ב. הליכה אחר הרוב בסכנות ובאיסורים תשובה

שאלה *

אשה שילדה שלושה בנים זכרים בזה אחר זה, והיא עתה מניקה, מרגישה חולשה וקושי להיכנס להריון נוסף בתקופה הקרובה ללידת הבן האחרון. שאלתה היא, אם מותר לה למנוע את ההריון למשך תקופה מסויימת. האם הדבר מותר לה?

א. תשמיש במוך

מאחר שבעלה של אותה אשה לא קיים עדיין מצוות פריה ורביה, יש מקום לשאול אם יש מקום להקל ולמנוע הריון בתקופת ההנקה שאחר הלידה הקודמת.

בשאלה זו דן ה"עזר מקודש" (אה"ע סי' ע"ו ד"ה עוד מצאתי). וכתב שכיון שרוב מניקות אינן יולדות, יתכן שאין מצוות פריה ורביה נוהגת באותה תקופה. וכידוע, במניעת הריון יש שני איסורים: איסור השחתת זרע וביטול מצוות

* מרחשוון תשל"ז.

ב. הליכה אחר הרוב בסכנות ובאיסורים

אלא שצ"ע, א"כ, מדוע אסור לאדם לשאת את מינקת חברו (שו"ע אה"ע סי' י"ג סעי' י"א)? ומדוע לא נסמוך על כך שעפ"י רוב מינקת אינה מתעברת? ואולי יש לומר שכמו שאין הולכין בממון אחר הרוב – א"כ אף כאן, בדבר שהוא זכותו של הבן, שהיא דומה לזכות ממונית שלו – אין הולכין אחר הרוב, וצ"ע. ועוד יש לומר, שמכיון שיש סכנה לתינוק, לא הולכים אחר הרוב, כי אין הולכים אחר הרוב בפיקוח נפש. ועי' פת"ש (אה"ע סי' י"ג ס"ק י"ח) שהביא את דברי הבית"מאיר (בשר"ת, סי' ה'), שהשווה את הפרת זכות התינוק ביניקה להסגת גבול. ובשו"ת חתם סופר (אה"ע סי' ל"ג) קילס סברה זו. והוסיף (בסי' ל"ב) שזכות התינוק היא מדיני ממונות, וקרובה לדיני נפשות.

עוד יש להעיר, ממה נפשך: אם אשה זו סומכת על כך שרוב המניקות אינן מתעברות, א"כ מדוע היא מבקשת להשתמש באמצעי מניעה? ובקשתה זו מלמדת שאכן אינה סומכת על הרוב. וא"כ כיצד תוכל לתפוס את החבל בשגי הקצוות? איך נתיר לה להימנע מהריון בגלל אותו רוב, כשבעצם המעשה שהיא עושה היא מראה שאינה סומכת עליו? על כך יש לומר שרוב מועיל משתי בחינות: מבחינת המציאות ומבחינת הדין. וכאן, מבחינת הדין הולכים אחר הרוב, ומתירים לה להשתמש באמצעי מניעה מפני שעפ"י רוב מינקת אינה מתעברת. ואילו מבחינת המציאות האשה יכולה לחשוש ולא לסמוך על אותו רוב. וכך מובא בשטמ"ק (ב"מ ו' ע"ב ד"ה אזלח) בשם הרא"ש, שרוב אינו וודאות אלא ספק, והתורה היא שאמרה ללכת אחר הרוב; אך במציאות אכן נשאר ספק. ולכן בענין

זה לא אזלינן בתר רובא. (וכעין זה כתב המהר"ל, גוראריה בראשית מ"ד כ' ד"ה מפני).

וכך יש לומר בין לשיטת רש"י ובין לשיטת ר"ת (כתובות שם), שנחלקו בשאלה אם השימוש במוך לאותן ג' נשים הוא רשות או חובה, ואע"פ שרוב נשים כאלו אינן מתעברות. זוהי אכן סברתם של חכמים שם שאמרו שתשמש כדרכה ומן השמים ירחמו. ואילו ר' מאיר חושש למיעוט ואומר שתשמש במוך. וצריך לומר שמסיבה זו, לרש"י – מותר לשמש במוך, ולר"ת – חייבת לנהוג כך, מפני שבפיקוח נפש לא אזלינן בתר רובא.

ועי' תוס' (פסחים קט"ו ע"ב ד"ה קפא) שכתבו שאע"פ שהולכין אחר הרוב באיסור אכילת התולעת, אין הולכים אחר הרוב בחשש סכנה. ומשמע שם שאף מותר להרוג ספק תולעת ביו"ט, כי מצד הרוב יש להתייחס אל התולעת כאילו איננה קיימת, ובכל זאת יש להתייחס אליה כאילו היא קיימת.

תשובה

למעשה נראה שיש להקל ולהתיר לאותה אשה מניעת הריון בתקופת ההנקה, מהנימוקים הבאים:

א. במצב זה יש צער גדול לאשה. ובמקרה כזה מסתבר שאינה חייבת לסייע לבעלה בקיום מצוות פריה ורביה. (וכבר עמדנו על כך לעיל סי' ס"ז).

ב. בתקופת ההנקה יש מקום להקל יותר במניעת הריון גם במי שלא קיים עדיין פריה ורביה.

הגרי"א העניק (מובא בשו"ת בני בני סי' ל"א) כתב שמותר להימנע מהריון במשך שנתיים ויותר לאחר הלידה, מפני שזוהי תקופת ההנקה שקבעו חז"ל (כתובות ס' ע"א). ועי' נשמת אברהם (אה"ע סי' ה' עמ' ס').